

ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ, ΜΙΑ ΑΠΕΙΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Posted on [Ιούνιος 7, 2015](#) | Δεν επιτρέπεται σχολιασμός στο ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ, ΜΙΑ ΑΠΕΙΛΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

EMMA ΓΚΟΛΑΝΤΜΑΝ

Τι είναι ο πατριωτισμός; Είναι αγάπη για το μέρος που γεννηθήκαμε, τον τόπο των παιδικών αναμνήσεων και ελπίδων, ονείρων και φιλοδοξιών; Για τον τόπο, όπου με παιδική αφέλεια παρακολουθήσαμε τα φευγαλέα σύννεφα και αναρωτιόμασταν γιατί και εμείς δεν μπορούμε να πετάξουμε έτσι γοργά; Εκεί, όπου μετρούσαμε τα εκατομμύρια λαμπερά αστέρια, τη στιγμή που αυτά διαπερνούσαν τις παιδικές ψυχές μας και τα αισθανόμασταν σαν μάτια που μας κοιτάνε; Ή εκεί, όπου ακούγαμε τη μουσική των πουλιών και ονειρευόμασταν ότι έχουμε φτερά σαν τα δικά τους για να πετάξουμε σε χώρες μακρινές; Για τον τόπο, όπου καθόμασταν στα πόδια της μητέρας, μαγεμένοι από υπέροχα παραμύθια που μιλούσαν για μεγάλους άθλους και κατακτήσεις; Με λίγα λόγια, είναι αγάπη για το σημείο της γης, κάθε ίντσα του οποίου αντιπροσωπεύει αγαπημένες και πολύτιμες αναμνήσεις μιας ευτυχισμένης, χαρούμενης και παιγνιώδους παιδικής ηλικίας;

Αν αυτό είναι πατριωτισμός, τότε από ελάχιστους Αμερικανούς σήμερα θα μπορούσες να απαιτήσεις να είναι πατριώτες, αφού ο τόπος που έπαιζαν σαν παιδιά έχει μετατραπεί σε εργοστάσια και ορυχεία, ενώ ο εκκωφαντικός θόρυβος μηχανών έχει αντικαταστήσει τη μουσική των πουλιών. Ούτε πλέον μπορούμε να ακούσουμε ιστορίες μεγάλων άθλων, γιατί οι ιστορίες που λένε οι μητέρες μας σήμερα προκαλούν θλίψη και δάκρυα.

Τότε, τι είναι ο πατριωτισμός; «Πατριωτισμός, κύριε, είναι το έσχατο καταφύγιο των αχρείων» είπε ο Δόκτωρ Johnson. Ο Leo Tolstoy, ο μεγαλύτερος αντιπατριώτης των ημερών μας, ορίζει τον πατριωτισμό ως ιδεολογική αρχή που νομιμοποιεί τη μαζική εκπαίδευση δολοφόνων: Μία πολύ καλά οργανωμένη απασχόληση, που απαιτεί καλύτερο εξοπλισμό για την εξάσκηση στη δολοφονία παρά για την κατασκευή αναγκαίων αγαθών για τη ζωή, όπως παπούτσια, ρούχα και σπίτια· ένα επάγγελμα που εγγυάται καλύτερες αποδοχές και περισσότερη δόξα σε σχέση με τον μέσο εργαζόμενο.

Ο Gustave Hervé[1], άλλος μεγάλος αντιπατριώτης, δίκαια αποκαλεί τον πατριωτισμό μία προκατάληψη, πολύ πιο επιζήμια, κτηνώδη και απάνθρωπη από τη θρησκεία. Η προκατάληψη της θρησκείας προέρχεται από την αδυναμία του ανθρώπου να εξηγήσει φυσικά φαινόμενα. Δηλαδή, όταν ο πρωτόγονος άνθρωπος άκουγε τον κεραυνό ή έβλεπε την αστραπή, δεν μπορούσε να τα ερμηνεύσει και γι' αυτό έβγαλε το συμπέρασμα ότι πίσω από τα φαινόμενα αυτά κρύβονταν δυνάμεις ισχυρότερες από τον ίδιο. Παρόμοια, έβλεπε μία υπερφυσική δύναμη στη βροχή και σε διάφορες άλλες μεταβολές της φύσης. Ο πατριωτισμός, από την άλλη μεριά, είναι μια προκατάληψη που κατασκευάστηκε τεχνητά και συντηρήθηκε από ένα σύμπλεγμα ψεμάτων και ανακριβειών, μια προκατάληψη που ληστεύει από τον άνθρωπο τον αυτοσεβασμό και την αξιοπρέπειά του και αυξάνει την έπαρση και αλαζονεία του.

Πραγματικά η έπαρση, η αλαζονεία και η εγωπάθεια είναι τα συστατικά του πατριωτισμού. Πιο παραστατικά, ο πατριωτισμός θεωρεί ότι ο κόσμος είναι χωρισμένος σε μικρά κομμάτια, που το καθένα περιφράσσεται από σιδερένιο φράκτη. Αυτοί που είχαν την τύχη να γεννηθούν σε ένα συγκεκριμένο σημείο, θεωρούν τους εαυτούς τους ανώτερους, αξιότερους και ευφύστερους από τα ζωντανά πλάσματα που κατοικούν σε οποιοδήποτε άλλο σημείο. Γι' αυτόν το λόγο, είναι καθήκον αυτών που κατοικούν σε αυτό το επιλεγμένο σημείο να πολεμούν, να σκοτώνουν και να πεθαίνουν, στην προσπάθειά τους να επιβάλλουν την ανωτερότητά τους στους υπόλοιπους.

Οι κάτοικοι των άλλων περιοχών υποστηρίζουν με πανομοιότυπη λογική τα ίδια για τον εαυτό τους· κατά συνέπεια, από την πρώιμη παιδική ηλικία, τα μυαλά των παιδιών δηλητηριάζονται με ανατριχιαστικές ιστορίες για τους Γερμανούς, τους Γάλλους, τους Ιταλούς, τους Ρώσους κ.ά. Όταν το παιδί γίνει άντρας, είναι εντελώς διαποτισμένος με την πεποίθηση ότι ο ίδιος ο θεός τον έχει επιλέξει να υπερασπιστεί την πατρίδα του από την επίθεση ή εισβολή κάθε ξένου. Είναι γι' αυτόν το λόγο που κραυγάζουμε, απαιτώντας μεγαλύτερο στρατό και ναυτικό, περισσότερα πολεμικά πλοία και όπλα. Είναι γι' αυτόν το

λόγο που η Αμερική έχει ξοδέψει μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα 400 εκατομμύρια δολάρια. Απλώς αναλογιστείτε, 400 εκατομμύρια δολάρια που αφαιρέθηκαν από την παραγωγή των ανθρώπων. Στα σίγουρα, δεν είναι οι πλούσιοι που συνεισφέρουν στον πατριωτισμό. Αυτοί είναι κοσμοπολίτες, που νιώθουν σαν στο σπίτι τους σε οποιαδήποτε χώρα. Εμείς στην Αμερική γνωρίζουμε καλά την αλήθεια αυτή. Δεν είναι οι πλούσιοι Αμερικανοί μας Γάλλοι στη Γαλλία, Γερμανοί στη Γερμανία ή Άγγλοι στην Αγγλία; Και δεν αναλώνονται σε κοσμοπολίτικες μεγαλοπρέπειες, εκμεταλλεζόμενοι τον ιδρώτα των παιδιών του έθνους που δουλεύουν στα εργοστάσια και των σκλάβων που δουλεύουν στις φυτείες του βαμβακιού; Ναι, ο δικός τους ο πατριωτισμός είναι αυτός που στέλνει συλλυπητήρια μηνύματα σε δεσποτικούς άρχοντες, όπως ο Ρώσος Τσάρος, όταν τους τυχαίνει κάποιο ατυχές γεγονός, όπως έκανε ο Πρόεδρος Roosevelt[2] στο όνομα του λαού της Αμερικής, όταν ο Σέργιος[3] τιμωρήθηκε από τους ρώσους επαναστάτες.

Είναι ένας πατριωτισμός που βοήθησε τον αρχιδολοφόνο Diaz[4] να καταστρέψει χιλιάδες ζωές στο Μεξικό ή ακόμα που υποκίνησε συλλήψεις Μεξικανών επαναστατών σε αμερικανικό έδαφος και τους κράτησε φυλακισμένους σε αμερικανικές φυλακές, χωρίς την παραμικρή αιτία ή δικαιολογία.

Ο πατριωτισμός δεν είναι για τους ανθρώπους του πλούτου και της εξουσίας. Είναι όμως αρκετά χρήσιμος για το λαό. Αυτό μου θυμίζει τα σοφά λόγια του Φρειδερίκου του Μέγα[5], του επιστήθιου φίλου του Βολταίρου, ο οποίος είπε: «Η θρησκεία είναι μια απάτη, αλλά πρέπει να υπάρχει για τις μάζες».

Ο πατριωτισμός κοστίζει ακριβά και κανείς δεν θα το αμφισβητήσει, αν μελετήσει ορισμένες στατιστικές. Η σταδιακή αύξηση των εξόδων για τους ισχυρότερους στρατούς του κόσμου, κατά το τελευταίο τέταρτο του αιώνα, είναι ένα γεγονός τέτοιας βαρύτητας που θα εντυπωσιάσει κάθε σκεπτόμενο σπουδαστή των οικονομικών. Το γεγονός αυτό μπορεί να αναδειχθεί, αν διαιρέσουμε το χρόνο μεταξύ 1881 και 1905 σε πενταετείς περιόδους και σημειώσουμε τις δαπάνες ορισμένων μεγάλων εθνών για στρατιωτικούς σκοπούς κατά την 1η και την τελευταία περίοδο. Από την 1η στην τελευταία περίοδο, τα έξοδα της Μ. Βρετανίας αυξήθηκαν από \$2.101.848.936 σε \$4.143.226.885, της Γαλλίας από \$3.324.500.000 σε \$3.455.109.900, της Γερμανίας από \$725.000.200 σε \$2.700.375.600, των ΗΠΑ από \$1.275.500.750 σε \$2.650.900.450, από \$1.900.975.500 της Ρωσίας σε \$5.250.445.100, από \$1.600.975.750 σε \$1.755.500.100 της Ιταλίας, και της Ιαπωνίας από \$182.900.500 σε \$700.925.475.

Τα έξοδα για τον στρατό ξηράς των εθνών που αναφέρθηκαν αυξήθηκαν σε κάθε μία από τις πενταετείς περιόδους. Συνολικά, στην περίοδο από το 1881 έως το 1905 η Μ. Βρετανία αύξησε τα έξοδα για το στρατό ξηράς 4 φορές, οι ΗΠΑ 3 φορές, η Ρωσία 2 φορές, η Γερμανία κατά 35%, η Γαλλία κατά 15% και η Ιαπωνία κατά 500%. Αν συγκρίνουμε τα στρατιωτικά έξοδα αυτών των εθνών με το σύνολο των εξόδων τους για την 25ετή περίοδο που λήγει το 1905, η αναλογία έχει ως εξής: στη Μ. Βρετανία το ποσοστό από 20% αυξήθηκε σε 37%, στις ΗΠΑ από 15% σε 23%, στη Γαλλία από 16% σε 18%, στην Ιταλία από 12% σε 15%, στην Ιαπωνία από 12% σε 14%. Αντίθετα, είναι ενδιαφέρον να σημειώσουμε ότι η αναλογία στη Γερμανία μειώθηκε από 58% σε 25%, λόγω της τεράστιας αύξησης των εξόδων της αυτοκρατορίας για άλλους σκοπούς, ενώ είναι γεγονός ότι τα στρατιωτικά έξοδα για την περίοδο 1901-5 ήταν ψηλότερα από κάθε προηγούμενη πενταετή περίοδο. Οι στατιστικές δείχνουν ότι οι χώρες που ξοδεύουν τα μεγαλύτερα ποσά για τον στρατό σε αναλογία με τα συνολικά εθνικά έσοδα είναι η Μ. Βρετανία, οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία, η Γαλλία και η Ιταλία, με αυτήν τη σειρά. Οι αριθμοί για το κόστος των ναυτικών εξόδων είναι εξίσου εντυπωσιακοί.

[...][6]

Το αυξανόμενο κόστος του милитарισμού μπορεί να παρουσιαστεί ακόμα καλύτερα, υπολογίζοντάς το σε σχέση με την κατά κεφαλή επιβάρυνση του πληθυσμού. Η αύξηση από την 1η περίοδο ως την τελευταία έχει ως εξής: στη Μ. Βρετανία από \$18.47 σε \$52.50, στη Γαλλία από \$19.66 σε \$23.62, στη Γερμανία από \$10.17 σε \$15.51, στις ΗΠΑ από \$5.62 σε \$13.64, στη Ρωσία από \$6.14 σε \$8.37, στην Ιταλία από \$9.59 σε \$11.24, στην Ιαπωνία από 86 σεντς σε \$3.11. Το οικονομικά δυσβάσταχτο φορτίο του милитарισμού, υπολογισμένο κατά κεφαλήν, αναδεικνύεται καλύτερα. Το αναπόφευκτο συμπέρασμα από τα διαθέσιμα στοιχεία είναι ότι η αύξηση των εξόδων για στρατιωτικούς σκοπούς ξεπερνάει κατά πολύ

την αύξηση του πληθυσμού σε κάθε μία από τις χώρες που έγιναν οι παραπάνω υπολογισμοί. Με άλλα λόγια, η συνεχιζόμενη αύξηση των απαιτήσεων του милитарισμού απειλεί κάθε ένα από τα έθνη αυτά με μια προοδευτική εξάντληση των ανθρώπων και των πρώτων υλών.

Η αηδιαστική σπατάλη, που καθιστά αναγκαία ο πατριωτισμός, πρέπει να είναι αρκετή για να θεραπεύσει έναν άνθρωπο μέσης νοημοσύνης από την ασθένεια αυτή. Κι όμως, ο πατριωτισμός απαιτεί ακόμα περισσότερα. Οι άνθρωποι ψυχαναγκάζονται να είναι πατριώτες και για την πολυτέλεια αυτήν όχι μόνο υποχρεώνονται να συντηρούν τους «υπερασπιστές» τους, αλλά θυσιάζουν και τα ίδια τους τα παιδιά. Ο πατριωτισμός απαιτεί υποταγή στη σημαία, που σημαίνει υπακοή και προθυμία να σκοτώσουν πατέρα, μητέρα, αδελφό, αδελφή.

Ο συνηθισμένος ισχυρισμός είναι ότι χρειαζόμαστε έναν υπαρκτό στρατό για να προστατέψει τη χώρα από ξένη εισβολή. Κάθε νοήμων άντρας και γυναίκα γνωρίζει, όμως, ότι αυτός είναι ένας μύθος, που διαδίδεται για να τρομοκρατήσει και να πειθαναγκάσει τους ανόητους. Οι κυβερνήσεις του κόσμου, γνωρίζοντας η μία τα συμφέροντα της άλλης, δεν πολεμούν η μία την άλλη. Έχουν διδαχθεί ότι κερδίζουν πολύ περισσότερα με τη διεθνή διπλωματία των διεκδικήσεων παρά με τον πόλεμο και την κατάκτηση. Πραγματικά, όπως αναφέρει και ο Carlyle[7], «ο πόλεμος είναι ένας καυγός μεταξύ δύο κλεφτών, πολύ δειλών να δώσουν τη δική τους μάχη· γι' αυτό παίρνουν παιδιά από δύο χωριά, τα χώνουν μέσα σε στολές, τα εφοδιάζουν με όπλα και τα απελευθερώνουν σαν άγρια κτήνη να φαγωθούν μεταξύ τους».

Δεν απαιτείται ιδιαίτερη σοφία, για να ανακαλύψουμε την ίδια αιτία σε κάθε πόλεμο του παρελθόντος. Ας πάρουμε για παράδειγμα τον δικό μας ισπανοαμερικανικό πόλεμο[8], που θεωρείται ένα σπουδαίο, πατριωτικό γεγονός στην ιστορία των ΗΠΑ. Πώς οι καρδιές μας φλέγονταν από αγανάκτηση για τους φρικιαστικούς Ισπανούς! Πραγματικά, η αγανάκτηση δεν πυροδοτήθηκε αυθόρμητα. Καλλιεργήθηκε για μήνες από τις αγκιτάσεις του Τύπου με αφορμή γεγονότα, όπως η δολοφονία πολλών ευγενών Κουβανών και το βιασμό πολλών κουβανών γυναικών από τον χασάπη Weyler[9]. Έτσι, στο αμερικάνικο έθνος καλλιεργήθηκε η αγανάκτηση και η επιθυμία να πολεμήσει, και πολέμησε γενναία. Όταν όμως ο καπνός του πολέμου διαλύθηκε, οι νεκροί θάφτηκαν και το κόστος του πολέμου επέστρεψε στην πλάτη του λαού ως αύξηση στα αγαθά και στα ενοίκια, δηλαδή όταν ηρεμήσαμε από την πατριωτική μας έξαρση, ξαφνικά μας φανερώθηκε ότι η αιτία του ισπανοαμερικανικού πολέμου ήταν το ζήτημα της ζάχαρης ή, για να είμαι πιο σαφής, ότι οι ζωές, το αίμα, και τα λεφτά του αμερικανικού λαού χρησιμοποιήθηκαν για να προστατεύσουν τα συμφέροντα των αμερικανών καπιταλιστών, τα οποία απειλήθηκαν από την ισπανική κυβέρνηση. Ότι αυτό δεν αποτελεί υπερβολή, αλλά βασίζεται σε απόλυτα γεγονότα και αριθμούς, αποδεικνύεται καλύτερα από την συμπεριφορά της αμερικανικής κυβέρνησης απέναντι στους κουβανούς εργάτες. Όταν η Κούβα βρισκόταν πλέον κάτω από τα νύχια των ΗΠΑ, οι ίδιοι στρατιώτες που στάλθηκαν για να την απελευθερώσουν, διατάχθηκαν να πυροβολήσουν τους Κουβανούς εργάτες, κατά τη διάρκεια της μεγάλης απεργίας των παραγωγών πούρων, που πραγματοποιήθηκε αμέσως μετά τον πόλεμο.

Ούτε είμαστε οι μόνοι που διεξάγουμε πόλεμο για τέτοιους λόγους. Έχουν αρχίσει να αποκαλύπτονται τα κίνητρα του απαίσιου ρωσοϊαπωνικού πολέμου[10], που κόστισε τόσο αίμα και δάκρυα. Και βλέπουμε ξανά ότι πίσω από τον τρομακτικό Μολώχ του πολέμου, στέκεται ο χειρότερος θεός της εμπορευματοποίησης. Ο Kuropatkin, Ρώσος υπουργός του πολέμου κατά τον ρωσοϊαπωνικό αγώνα, αποκάλυψε το αληθινό μυστικό που κρύβεται από πίσω του. Ο τσάρος και οι μεγάλοι δούκες του είχαν επενδύσει χρήματα σε κορεατικά οικονομικά δικαιώματα, και ο πόλεμος ήταν αναγκαίος αποκλειστικά και μόνο, διότι επιδίωκαν να συσσωρεύσουν μεγάλες περιουσίες.

Ο ισχυρισμός ότι η ύπαρξη στρατού και ναυτικού αποτελεί την καλύτερη εξασφάλιση για την ειρήνη είναι εξίσου λογικός με την υπόθεση ότι ο πιο ειρηνικός πολίτης είναι αυτός που περιφέρεται βαριά οπλισμένος. Η εμπειρία της καθημερινότητας αποδεικνύει απόλυτα ότι το οπλισμένο άτομο ανυπομονεί μονίμως να δοκιμάσει τη δύναμή του. Το ίδιο αποδεικνύεται ιστορικά για τις κυβερνήσεις. Οι πραγματικά ειρηνικές χώρες δεν σπαταλούν ζωή και ενέργεια σε πολεμικές προετοιμασίες και, ως επακόλουθο, διατηρούν την ειρήνη.

Παρ' όλα αυτά, η απαίτηση για έναν ενισχυμένο στρατό δεν οφείλεται σε καμία ξένη απειλή αλλά στο φόβο της αυξανόμενης δυσαρέσκειας των μαζών και του διεθνιστικού πνεύματος των εργατών. Αυτοί που κατέχουν την εξουσία σε διάφορες χώρες προετοιμάζονται να αντιμετωπίσουν τον εσωτερικό εχθρό· έναν εχθρό που, εφόσον αποκτήσει συνείδηση, θα αποδειχθεί πολύ πιο επικίνδυνος από οποιονδήποτε ξένο εισβολέα.

Για αιώνες, αυτοί που εξουσιάζουν σκλάβωναν τις μάζες και μελέτησαν την ψυχολογία των μαζών. Γνωρίζουν πλέον ότι ο λαός μοιάζει πολύ με παιδιά, των οποίων η απογοήτευση, η θλίψη και τα δάκρυα μπορούν να μετατραπούν σε χαρά με ένα μικρό παιχνίδι. Και όσο πιο εντυπωσιακό είναι το περιτύλιγμα του παιχνιδιού, όσο πιο έντονα χρώματα έχει, τόσο περισσότερο εντυπωσιάζει το παιδί με τα εκατομμύρια κεφάλια.

Ο στρατός και το ναυτικό αντιπροσωπεύουν τα παιχνίδια του λαού. Για να τα κάνουν πιο ελκυστικά και αποδεκτά, εκατοντάδες και χιλιάδες δολαρίων έχουν ξοδευτεί για το περιτύλιγμα αυτών των παιχνιδιών. Αυτός ήταν ο σκοπός της αμερικανικής κυβέρνησης, όταν εξόπλιζε ανάλογα τον στόλο και τον έστειλε κατά μήκος της ακτής του Ειρηνικού, ώστε κάθε Αμερικανός πολίτης να αναγκαστεί να νιώσει την υπερηφάνεια και δόξα των Ηνωμένων Πολιτειών. Το Σαν Φραντσίσκο ξόδεψε 100 χιλιάδες δολάρια για τη διασκέδαση του στόλου, το Λος Άντζελες 60 χιλιάδες, το Σιάτλ και η Τακόμα περίπου 100 χιλιάδες. Για τη διασκέδαση του στόλου, είπα; Για να φάνε και να πιούνε ελάχιστοι ανώτεροι αξιωματικοί, ενώ τα «γενναία παλικάρια» έπρεπε να στασιάσουν προκειμένου να αποκτήσουν επαρκές φαγητό. Ναι, 260 χιλιάδες δολάρια ξοδεύτηκαν σε πυροτεχνήματα, πάρτι και γλεντοκοπήματα, τη στιγμή που άνδρες, γυναίκες και παιδιά σ' όλο το μήκος και πλάτος της χώρας πεθαίνουν της πείνας στους δρόμους, και χιλιάδες άνεργοι είναι έτοιμοι να ξεπουλήσουν την εργατική τους δύναμη σε οποιαδήποτε τιμή.

260 χιλιάδες δολάρια! Και τι δε θα μπορούσε να γίνει με ένα τόσο αστρονομικό ποσό; Όμως, αντί για ψωμί και στέγη τα παιδιά των πολιτειών του Ειρηνικού σύρθηκαν να δούνε τον στόλο, και έτσι να τους μείνει, όπως ανέφερε μια εφημερίδα, «μια αξέχαστη ανάμνηση». Υπέροχο πράγμα για να θυμάσαι, δεν είναι; Τα εργαλεία της πολιτισμένης σφαγής. Εφόσον το μυαλό του παιδιού δηλητηριάζεται με τέτοιες αναμνήσεις, πόση ελπίδα υπάρχει για την αληθινή συνειδητοποίηση της ανθρώπινης αδελφότητας;

Εμείς οι Αμερικανοί θεωρούμε τους εαυτούς μας ειρηνόφιλους ανθρώπους. Μισούμε την αιματοχυσία, αντιμαχόμαστε τη βία. Και όμως, ηδονίζομαστε με την πιθανότητα της ρίψης βομβών από ιπτάμενες μηχανές σε αβοήθητους πολίτες. Είμαστε έτοιμοι να κρεμάσουμε, να εκτελέσουμε στην ηλεκτρική καρέκλα ή να λυντσάρουμε οποιονδήποτε, που από οικονομική ανάγκη θα ρισκάρει την ζωή του και θα επιτεθεί σε κάποιον από τους μεγιστάνες της βιομηχανίας. Και όμως, οι καρδιές μας φουσκώνουν από περηφάνια με τη σκέψη ότι η Αμερική μετατρέπεται στο πιο ισχυρό έθνος στη γη και ότι μελλοντικά θα πατήσει πάνω στον σβέρκο όλων των άλλων εθνών.

Αυτή είναι η λογική του πατριωτισμού. Κατάφορτος με καταστροφικές συνέπειες για τον μέσο άνθρωπο, επιτελεί πολύ χειρότερες προσβολές και βλάβες στον ίδιο τον στρατιώτη, αυτό το μίζερο, εξαπατημένο θύμα της προκατάληψης και της άγνοιας. Γι' αυτόν το σωτήρα της πατρίδας, τον προστάτη του έθνους, τι του επιφυλάσσει ο πατριωτισμός; Μία τραυματική ζωή, δουλικής υποταγής και διαστροφής στη διάρκεια της ειρήνης και μια ζωή εκτεθειμένη στον κίνδυνο και τον θάνατο κατά τον πόλεμο.

Κατά τη διάρκεια μιας πρόσφατης περιόδου στο Σαν Φραντσίσκο, επισκέφτηκα το Presidio, έναν πολύ όμορφο τόπο με θέα στον κόλπο και το πάρκο Golden Gate. Κανονικά έπρεπε να είναι παιδότοπος με κήπους και μουσική για την αναψυχή των εξαντλημένων, όμως αυτό είναι φτιαγμένο κακόγουστα, βαρετό και γκριζό, λόγω των στρατοπέδων που είναι εγκατεστημένα εκεί, στα οποία οι πλούσιοι δεν θα επέτρεπαν ούτε στα σκυλιά τους να κατοικήσουν. Σε αυτές τις άθλιες παράγκες οι στρατιώτες στοιβάζονται σα ζωντανά. Ξοδεύουν τις ημέρες της νιότης τους, γυαλίζοντας τα παπούτσια και τα κουμπιά των ανωτέρων τους αξιωματικών. Εκεί, επίσης, είδα τη διάκριση των τάξεων, με τα ρωμαλέα παλικάρια μιας ελεύθερης δημοκρατικής πολιτείας να στήνονται στη γραμμή σαν κατάδικοι και να χαιρετούν κάθε «σαρδέλα» που περνά από μπροστά τους. Αμερικανική ισότητα, που υποβιβάζει τον άνθρωπο και εξυψώνει τη στολή.

Η ζωή στα στρατόπεδα αναπτύσσει επίσης τάσεις σεξουαλικής διαστροφής. Βαθμιαία παράγει αποτελέσματα παρόμοια με τις στρατιωτικές συνθήκες στην Ευρώπη. Ο Havelock Ellis, ένας επιστήμονας της σεξουαλικής ψυχολογίας, έχει πραγματοποιήσει μία ολοκληρωμένη μελέτη για το ζήτημα. Αυτός αναφέρει: «Ορισμένα στρατόπεδα είναι σημαντικά κέντρα ανδρικής πορνείας... Ο αριθμός των στρατιωτών που εκπορνεύονται είναι μεγαλύτερος από όσο θέλουμε να πιστέψουμε. Δεν αποτελεί υπερβολή να πούμε ότι σε συγκεκριμένα τμήματα τα τεκμήρια δείχνουν πως η πλειοψηφία των ανδρών εξαγοράζονται... Τα καλοκαιρινά απογεύματα, το Hyde Park και η γειτονιά του Albert Gate είναι γεμάτα από φρουρούς και άλλους που εξασκούν ένα ζωντανό επάγγελμα χωρίς ντροπή, με στολή ή όχι... Στις περισσότερες περιπτώσεις οι εισπράξεις είναι ένα πρόσθετο εισόδημα για το πορτοφόλι του στρατιώτη».

Σε ποιο βαθμό η διαστροφή έχει εισχωρήσει στον στρατό, μπορεί να κριθεί από το γεγονός ότι υπάρχουν ειδικά σπίτια γι' αυτήν τη μορφή πορνείας. Η πρακτική αυτή δεν περιορίζεται στην Αγγλία, είναι παγκόσμια. «Οι στρατιώτες δεν είναι λιγότερο περιζήτητοι στη Γαλλία σε σχέση με την Αγγλία ή τη Γερμανία, και ειδικά σπίτια για στρατιωτική εκπόρνευση υπάρχουν στο Παρίσι και σε άλλες πόλεις με στρατόπεδα».

Εφόσον ο κ. Havelock Ellis περιελάμβανε την Αμερική στην έρευνά του για τη σεξουαλική διαστροφή, θα ανακάλυπτε ότι οι ίδιες συνθήκες κυριαρχούν και στον δικό μας στρατό. Η αύξηση του υπάρχοντος στρατού αναπόφευκτα βοηθά στη διάδοση της σεξουαλικής διαστροφής, τα στρατόπεδα είναι τα εκκολαπτήρια. Εκτός από τις σεξουαλικές συνέπειες που έχει η ζωή των στρατοπέδων, τείνει επίσης να καθιστά τον στρατιώτη ανίκανο για χρήσιμη εργασία μετά τη θητεία του στον στρατό. Άνδρες που γνωρίζουν μια τέχνη, σπάνια εισέρχονται στον στρατό, όμως αν το κάνουν, ανακαλύπτουν ότι είναι εντελώς ανίκανοι να εκτελέσουν τα προηγούμενα επαγγέλματά τους μετά την εμπειρία του στρατού. Έχοντας αποκτήσει τη συνήθεια της ραθυμίας και έναν εθισμό στην εκτόνωση και την περιπέτεια, καμία ειρηνική επιδίωξη δεν μπορεί να τους ικανοποιήσει. Μετά την απόλυσή τους από τον στρατό, δεν μπορούν να γυρίσουν σε καμία χρήσιμη δουλειά. Αλλά, συνήθως, είναι το κατακάθι της κοινωνίας, πρώην κατάδικοι και άλλοι του συρφετού, οι οποίοι είτε λόγω της ανάγκης για βιοπορισμό είτε λόγω χαρακτήρα ω-θούνται στο στράτευμα. Αυτοί, όταν λήξει η θητεία τους, επιστρέφουν στην προηγούμενη εγκληματική ζωή τους περισσότερο κτηνώδεις και απάνθρωποι από πριν. Είναι γνωστό το γεγονός ότι οι φυλακές μας βρίθουν από πρώην στρατιώτες, ενώ από την άλλη μεριά ο στρατός είναι σε μεγάλο βαθμό επανδρωμένος από πρώην κατάδικους.

Από όλες τις διαβολικές συνέπειες, που περιέγραψα, καμία δε μου φαίνεται τόσο καταστροφική για την ανθρώπινη ακεραιότητα, όσο αυτή που επιφύλαξε το πνεύμα του πατριωτισμού για τον στρατιώτη William Buwalda. Επειδή αφελώς πίστεψε ότι κάποιος μπορεί να είναι στρατιώτης και ταυτόχρονα να εξασκεί τα ανθρώπινα δικαιώματά του, οι στρατιωτικές αρχές τον τιμώρησαν παραδειγματικά. Πραγματικά, υπηρέτησε την πατρίδα του για δεκαπέντε χρόνια, και ο φάκελός του ήταν άνογος. Σύμφωνα με τον στρατηγό Funston, ο οποίος μείωσε την ποινή του στα τρία χρόνια, «το ύψιστο καθήκον ενός αξιωματικού ή στρατευμένου είναι η αδιαπραγμάτευτη υπακοή και πίστη στην κυβέρνηση, ανεξάρτητα αν την επιδοκιμάζει ή όχι». Έτσι, ο Funston αναδεικνύει τον αληθινό χαρακτήρα της υποταγής. Σύμφωνα με εκείνον, η κατάταξη στον στρατό ακυρώνει τις αρχές της διακήρυξης της ανεξαρτησίας. Πόσο τραγική συνέπεια του πατριωτισμού, να μετατρέπει ένα σκεπτόμενο ον σε ένα υπάκουο και πιστό ρομπότ!

Για να δικαιολογήσει αυτήν την εξωφρενική ποινή του Buwalda, ο στρατηγός Funston εξηγεί στον αμερικανικό λαό ότι η πράξη του στρατιώτη αποτελούσε «ένα έγκλημα σοβαρό, όσο η προδοσία». Όμως σε τι συνίσταται πραγματικά αυτό το «απαίσιο έγκλημα»; Απλούστατα, ο Buwalda υπήρξε ένας από τους 1.500 ανθρώπους που παρευρέθησαν σε μία δημόσια συζήτηση στο Σαν Φραντζίσκο και, ω! τι τρομερό, έκανε χειραψία στην ομιλήτρια, Emma Goldman. Ένα απαίσιο έγκλημα πραγματικά, το οποίο ο στρατηγός αποκαλεί «σπουδαία στρατιωτική προσβολή, απείρως χειρότερη από τη λιποταξία».

Υπάρχει σπουδαιότερη ένδειξη της αρνητικής φύσης του πατριωτισμού από το γεγονός ότι θα χαρακτηρίσει έναν άνθρωπο εγκληματία, θα τον πετάξει στη φυλακή και θα του ληστέψει 15 χρόνια πιστής υπηρεσίας;

Ο Buwalda αφιέρωσε στην πατρίδα του τα καλύτερα χρόνια της ζωής του και την ύπαρξή του. Όμως, όλα αυτά ήταν ένα τίποτα. Ο πατριωτισμός είναι αμείλικτος και σαν όλα τα ακόρεστα τέρατα απαιτεί όλα ή τίποτα. Δεν δέχεται ότι ο στρατιώτης είναι ταυτόχρονα και άνθρωπος που έχει δικαίωμα απόψεων και συναισθημάτων, τις προσωπικές του κλίσεις και ιδέες. Όχι, ο πατριωτισμός δεν το παραδέχεται αυτό. Αυτό το μάθημα διδάχτηκε ο Buwalda με μεγάλο κόστος αλλά όχι άσκοπα. Όταν επέστρεψε στην ελευθερία, είχε χάσει τη θέση του στο στρατό, αλλά ξανακέρδισε τον αυτοσεβασμό του. Σε τελική ανάλυση, αυτό ίσως άξιζε τρία χρόνια στη φυλακή.

Σε ένα πρόσφατο άρθρο, ένας συγγραφέας, που περιγράφει τις συνθήκες στο στρατό της Αμερικής, σχολίασε την εξουσία που έχει ο στρατιωτικός εις βάρος του πολίτη στη Γερμανία. Ανέφερε μεταξύ άλλων ότι, εφόσον η Δημοκρατία μας δεν είχε άλλο νόημα παρά να εξασφαλίζει σε όλους τους πολίτες ίσα δικαιώματα, θα είχε και πάλι λόγο ύπαρξης. Είμαι βέβαιη ότι ο συγγραφέας δεν έζησε στο Κολοράντο κατά την περίοδο έξαρσης του πατριωτισμού στα χρόνια του στρατηγού Bell. Πιθανώς θα είχε αλλάξει γνώμη, αν έβλεπε πώς σύρονταν οι άνδρες στα στρατόπεδα-φυλακές, οδηγούνταν στα σύνορα και υποβάλλονταν σε κάθε είδους ταπεινώσεις στο όνομα του πατριωτισμού και της δημοκρατίας. Κι όμως, οι συνθήκες στο Κολοράντο δεν αποτελούν μοναδική περίπτωση κατά την περίοδο της στρατιωτικής έξαρσης των ΗΠΑ. Δύσκολα υπάρχει απεργία, όπου ο στρατός και οι δυνάμεις ασφαλείας δεν προστρέχουν να διασώσουν αυτούς που είναι στην εξουσία και όπου δεν συμπεριφέρονται τόσο αλαζονικά και βίαια, όσο και οι άνδρες που φορούν τη στολή του Κάιζερ. Εξάλλου, εδώ έχουμε και τον στρατιωτικό νόμο του Dick[11]. Μήπως το ξέχασε ο συγγραφέας;

Μια τεράστια ατυχία με τους περισσότερους συγγραφείς μας είναι ότι αγνοούν παντελώς τα τρέχοντα γεγονότα ή λόγω έλλειψης αξιοπρέπειας δεν αναφέρονται σε τέτοια θέματα. Έτσι, δεν σχολιάστηκε ότι ο στρατιωτικός νόμος του Dick πέρασε στα γρήγορα από το Κογκρέσο με ελάχιστη συζήτηση και ακόμα λιγότερη δημοσιότητα. Ένας νόμος, που δίνει στον Πρόεδρο τη δύναμη να μετατρέπει έναν φιλειρηνικό πολίτη σε αιμοσταγή δολοφόνο, υποτίθεται για την ασφάλεια της χώρας, στην πραγματικότητα όμως για να προστατεύσει τα συμφέροντα συγκεκριμένης κλίμακας, της οποίας ο Πρόεδρος των ΗΠΑ είναι το φερέφωνο.

Ο συγγραφέας μας υποστηρίζει ότι ο μιλιταρισμός δεν μπορεί ποτέ να αποκτήσει τέτοια ισχύ στην Αμερική όπως στο εξωτερικό, αφού για εμάς είναι εθελοντική η στράτευση, ενώ για τον παλιό κόσμο υποχρεωτική. Ο κύριος, όμως, ξεχνά να λάβει υπόψη του δύο σημαντικά γεγονότα. Πρώτον, ότι η στρατολόγηση στην Ευρώπη έχει δημιουργήσει βαθύ μίσος για τον μιλιταρισμό σε όλες τις τάξεις της κοινωνίας. Χιλιάδες νεοσύλλεκτοι στρατολογούνται διαμαρτυρόμενοι, και μέσα στις τάξεις του στρατού χρησιμοποιούν κάθε μέσο για να λιποτακτήσουν. Δεύτερον, ότι στην υποχρεωτική φύση του μιλιταρισμού οφείλεται το τεράστιο αντιμιλιταριστικό κίνημα, που τρομάζει τις ευρωπαϊκές δυνάμεις περισσότερο από οτιδήποτε άλλο. Έτσι και αλλιώς, ο μιλιταρισμός είναι το σημαντικότερο προπύργιο του καπιταλισμού. Τη στιγμή που ο πρώτος θα υπονομευτεί, ο καπιταλισμός θα καταρρεύσει. Πραγματικά, δεν έχουμε στρατολόγηση, αυτό σημαίνει ότι οι άνδρες δεν υποχρεώνονται συνήθως να καταταγούν στο στρατό, όμως έχουμε αναπτύξει μία πολύ περισσότερο απαιτητική και άκαμπτη ανάγκη. Δεν είναι γεγονός ότι στη διάρκεια των βιομηχανικών κρίσεων έχουμε μια τεράστια αύξηση στον αριθμό των κατατάξεων; Το επάγγελμα του στρατιώτη μπορεί να μην είναι επικερδές ούτε αξιότιμο, όμως είναι πολύ καλύτερο από το να περιφέρεσαι στη χώρα ψάχνοντας για δουλειά, να στέκεσαι στη γραμμή για το συσσίτιο ή να κοιμάσαι σε στέγη απόρων. Παρ' όλα αυτά, η ανάγκη δεν αποτελεί ικανό παράγοντα για να οδηγήσει στο στρατό άτομα με προσωπικότητα και λεβεντιά. Η διαπίστωση αυτή είναι πολύ ενθαρρυντική. Αποδεικνύει ότι έχει απομείνει ακόμα αρκετό από το πνεύμα ανεξαρτησίας και από τον έρωτα για την ελευθερία στον μέσο Αμερικανό, ώστε να ρισκάρει να πεθάνει της πείνας παρά να φορέσει στολή.

Σκεπτόμενοι άνδρες και γυναίκες, παντού στον κόσμο έχουν αρχίσει να συνειδητοποιούν ότι ο πατριωτισμός είναι μία τόσο στενόμυαλη και περιοριστική αντίληψη που δεν ταιριάζει στις συνθήκες της εποχής μας. Ο συγκεντρωτισμός της εξουσίας έχει προκαλέσει ένα διεθνές αίσθημα αλληλεγγύης μεταξύ των καταπιεσμένων λαών του κόσμου, μια αλληλεγγύη που αναδεικνύει μεγαλύτερη σύμπνοια συμφερόντων μεταξύ των αμερικανών εργατών και των συναδέλφων τους στο εξωτερικό, παρά μεταξύ του αμερικανού μεταλλωρύχου και του εκμεταλλευτή συμπατριώτη του· μία αλληλεγγύη που δε φοβάται

ξένη εισβολή, διότι οδηγεί όλους τους εργαζόμενους στο σημείο που θα πουν στα αφεντικά τους: «Πήγαινε να σκοτώσεις ο ίδιος. Εμείς το κάναμε αρκετό καιρό για λογαριασμό σου».

Η αλληλεγγύη αυτή ξυπνά τη συνείδηση ακόμα και των στρατιωτών, που επίσης είναι σάρκα εκ της σαρκός της παγκόσμιας ανθρώπινης οικογένειας. Μια αλληλεγγύη που αποδείχτηκε αλάθητη πολλές φορές στους αγώνες του παρελθόντος και αποτέλεσε την κινητήρια δύναμη που ώθησε τους στρατιώτες του Παρισιού, κατά την κομούνα του 1871, να αρνηθούν να υπακούσουν, όταν διατάχθηκαν να πυροβολήσουν τους αδελφούς τους. Έχει χαρίσει κουράγιο στους άνδρες που στασίασαν στα ρωσικά πολεμικά πλοία κατά τα προηγούμενα χρόνια, και, λογικά, κάποια στιγμή θα οδηγήσει στην εξέγερση όλων των καταπιεσμένων και περιφρονημένων εναντίον των παγκόσμιων εκμεταλλευτών τους.

Το προλεταριάτο της Ευρώπης έχει συνειδητοποιήσει τη σπουδαία δύναμη αυτής της αλληλεγγύης και έχει εξαπολύσει πόλεμο ενάντια στον πατριωτισμό και την αιμοσταγή του εκδοχή, τον μιλιταρισμό. Χιλιάδες άνδρες γεμίζουν τις φυλακές της Γαλλίας, Γερμανίας, Ρωσίας και των Σκανδιναβικών χωρών, γιατί τόλμησαν να αρνηθούν αυτήν την αρχαία προκατάληψη. Όμως, το κίνημα δεν περιορίζεται στην εργατική τάξη, αλλά αντιπροσωπεύεται σε όλες τις πλευρές της κοινωνίας, με κύριους εκπροσώπους τους ανθρώπους, άνδρες και γυναίκες, που μεσουραρούν στις τέχνες, τις επιστήμες και τα γράμματα.

Η Αμερική πρέπει να μιμηθεί την Ευρώπη. Το πνεύμα του μιλιταρισμού έχει ήδη διαποτίσει όλες τις πτυχές της ζωής. Πραγματικά, είμαι πεπεισμένη ότι ο μιλιταρισμός αποτελεί μεγαλύτερη απειλή εδώ παρά οπουδήποτε αλλού, λόγω των ψεύτικων δώρων που επιφυλάσσει ο καπιταλισμός γι' αυτούς που πρόκειται να καταστρέψει.

Η αρχή έγινε κιάλας στα σχολεία. Αποδεδειγμένα, η κυβέρνηση υιοθετεί την ιησουίτικη αντίληψη: «Δώσε μου το μυαλό του παιδιού, και εγώ θα πλάσω τον άνθρωπο». Τα παιδιά εκπαιδεύονται με στρατιωτικές τακτικές, η δόξα των στρατιωτικών επιτευγμάτων εκθειάζεται στα μαθήματα, και τα νεαρά μυαλά διαστρέφονται για να εξυπηρετούν την κυβέρνηση. Επιπλέον, η νεολαία της χώρας χειραγωγείται από λαμπερές αφίσες, ώστε να καταταγεί στο στρατό. «Υπέροχη ευκαιρία να γνωρίσεις τον κόσμο!», διαλαλεί ο κράχτης της κυβέρνησης. Έτσι, αθώα αγόρια υποχρεώνονται[12] στον πατριωτισμό, και ο μιλιταριστής Μολώχ κατακτά αλματωδώς το έθνος.

Ο αμερικανός εργαζόμενος έχει υποφέρει τόσο πολύ στα χέρια του στρατιώτη, του κράτους και της ομοσπονδίας, που είναι δικαιολογημένος να αισθάνεται αηδία και να αντιτίθεται στο παράσιτο με τη στολή. Παρ' όλα αυτά, η απλή καταγγελία δεν λύνει αυτό το σπουδαίο πρόβλημα. Χρειαζόμαστε προπαγάνδα ενημέρωσης για τον στρατιώτη, αντιπατριωτικά κείμενα που θα τον διαφωτίσουν για τα τρομακτικά στοιχεία του επαγγέλματός του και θα ξυπνήσουν τη συνείδησή του για να δει την αληθινή του σχέση με τους ανθρώπους, στον οποίων την εργασία οφείλει την ίδια του την ύπαρξη. Αυτό ακριβώς φοβούνται περισσότερο οι αρχές. Η παρακολούθηση μιας ριζοσπαστικής συζήτησης αποτελεί ήδη εσχάτη προδοσία. Χωρίς αμφιβολία θα χαρακτηρίσουν εσχάτη προδοσία και την ανάγνωση ενός ριζοσπαστικού φυλλαδίου. Αλλά, από αρχαιοτάτων χρόνων, η εξουσία δεν χαρακτήριζε κάθε βήμα προόδου ως προδοσία; Κι όμως, αυτοί, που διαρκώς αγωνίζονται για την κοινωνική μεταβολή, μπορούν να τα αντιμετωπίσουν όλα αυτά, και είναι πιθανόν σημαντικότερο να διαδοθεί η αλήθεια στα στρατόπεδα παρά στα εργοστάσια. Μόνο όταν ξεσκεπάσουμε το ψέμα του πατριωτισμού θα έχουμε προετοιμάσει το έδαφος για την ευ-λογημένη κατάσταση, όπου όλοι οι λαοί θα έχουν ενωθεί σε μία παγκόσμια κοινότητα, μία αληθινά ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ.

* Μετάφραση Δημήτρης Κωνσταντίνου.

Δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Νυκτεγερσία.

1 Gustave Hervé (1871-1944). Ισχυρή αντιμιλιταριστική φωνή μέχρι το 1912 ως διευθυντής της εφημερίδας «ο κοινωνικός πόλεμος». Στη συνέχεια, απογοητευμένος, μετατράπηκε σε πατριώτη, ιδρύοντας το 1919 ένα εθνικό σοσιαλιστικό κόμμα.

2 Theodore Roosevelt (1858-1919). 26ος Πρόεδρος των ΗΠΑ. Επέκτεινε την εξουσία του ομοσπονδιακού κράτους εις βάρος της κοινωνικής και οικονομικής ζωής.

3 Ο μέγας Δούκας Σέργιος, διοικητής της φρουράς της Μόσχας και θείος του Τσάρου Νικολάου του 2ου, δολοφονήθηκε από τον κοινωνικό επαναστάτη Kaliaiev.

4 Porfirio Diaz (1830-1915). Πρόεδρος του Μεξικού για πάνω από 30 χρόνια, ήλεγχε την πολιτική και διοικητική ζωή με ένα σύστημα που γενικά αποκαλείται συγκεντρωτική τυραννία.

5 Φρειδερίκος ο Μέγας (1712-1786). Βασιλιάς της Πρωσίας, εραστής της γαλλικής κουλτούρας και φιλοσοφίας.

6 Σε αυτό το σημείο η συγγραφέας περιγράφει σε μία παράγραφο, εξίσου γλαφυρά, τα στρατιωτικά έξοδα για το ναυτικό των προαναφερόμενων μεγάλων δυνάμεων.

7 Thomas Carlyle (1795-1881). Ιστορικός και δοκιμογράφος από τη Σκωτία. Ιδεαλιστής, επηρεασμένος από τον Φίχτε.

8 Ισπανοαμερικανικός πόλεμος (1898). Ο πόλεμος αυτός έδωσε τέλος στην ισπανική κυριαρχία στην Αμερική (απόσυρση από την Κούβα) και οδήγησε στην κυριαρχία των ΗΠΑ σε ορισμένες περιοχές της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής.

9 Ισπανός στρατηγός που στάλθηκε στην Κούβα το 1896 για να καταστείλει την εξέγερση. Ο αποκαλούμενος «χασάπης» φυλάκισε μεγάλο ποσοστό του κουβανέζικου πληθυσμού σε ανθυγιεινά στρατόπεδα συγκέντρωσης. Ανακλήθηκε στην Ισπανία το 1897.

10 Ρωσοϊαπωνικός πόλεμος (1904-1905). Η σύγκρουση προέκυψε λόγω της διεκδίκησης για την κυριαρχία στην Κορέα και τη Μαντζουρία και τελείωσε με τη νίκη των Ιαπώνων και το τέλος της επεκτατικής πολιτικής της Ρωσίας στην Άπω Ανατολή.

11 Νόμος του 1903 των ΗΠΑ, που υποχρέωνε κάθε ικανό άνδρα 18 με 45 ετών να μετατρέπεται σε στρατιώτη, όταν το αποφάσιζε ο Πρόεδρος της χώρας.

12 Η συγγραφέας χρησιμοποιεί το ρήμα «shanghaied», που προέρχεται από την πόλη Shanghai, κλασικό προορισμό των αμερικανικών πλοίων του 19ου αι., τα οποία χρησιμοποιούσαν για πλήρωμα άνδρες που είχαν απαχθεί ή εξαπατηθεί.